

V A M D E N S T A A T D E R S T A D

den, na gelegentheid van de sake, sonder eenige diffimulatie ofte verdrag.

X X X I V.

Ende sal men in de forme van procedereen, ende ook in anderen pointen in desen niet begrepen, hem reguleren volgende de Ordonnantie deser Stad, gemaakt ofte noch te maken, en de beschreven Rechten.

X X X V.

Aan alle welke pointen ook de hand houden sullen de Colonel ende Hopluyden, ofte Kapiteynen deser Stad, haarluyder Luitenants, Vaandragers, ende andere Bevelhebbers.

X X X V I.

Ende of't gebeurde dat den hoogen nood vereyfte,

dat men tot defensie deser Stad, eenige ruyteren of soldaten soude moeten innemen ofte ontfangen, en sullen deselve in de Stad niet toegelaten worden, ten zy deselve voor al by solemnelen eed beloofd sullen hebben, dese Ordonnantie; ende een yder point van dien, na te gaan ende te achtervolgen. Aldus gedaan t'Utrecht den 10 January 1579; my praesent . . .

Aldus gepubliceert van den Stadhuyse t'Utrecht, na voorgaande klokluydinge, ende met assistentie van den Substituyt Schout, beyde Burgermeesteren, ende eenige van den Schepenen derselver Stad, op den 16 January anno 1579, by my &c.

III. VERKLARINGE van de Gedeputeerden van de vyf Godshuysen of Capittulen op de voorsz. Ordonnantie, in dato den 27 Januar. MDLXXIX.

Op huyden by het visiteren van de Articulen, by myn Heeren van de Stad Utrecht op den 16 January lestleden gepubliceert, hebben die Gedeputeerden van de vyf Godshuysen verklaart, alvorens te treden in eenige communicatie, dat geen commissie en hebben om absolutelyk de sake af te maken; maar alleen om te horen ende concipieren alsulke articulen, als de Gedeputeerden na gelegender tyd bevinden sullen te behoren, om daar naar elks den zynen rapport gedaan hebbende, eyndelyk daar op te resolveren, ende dien onverhindert hebben geadvoeyert op't behagen als boven die praefatie van deselve articulen.

Ende komende tot de visitatie van deselve articulen, is by de voorsz. Gedeputeerden goetgevonden, dat men daar byvoegen of stellen sal in't eerste artyk., begrepen in't eerste concept, beginnende: *in den eersten, dat alle misdaden &c.* mits daar byvoegende na de woorden, *ter cause van de Religie*, dese woorden, *ende't geene daar van dependeert.*

Passerende't I, II, III, ende IV, mits dat men naar de woorden, in't IV. artyk. begrepen, te weten, *eenige van de vyf Godshuysen*, stelle, *met't geene daar van dependeert.*

Passerende't V. artyk., mits daar achter aan stellende, *ende dat die parochianen ofte ingesetenen van St. Jacob, in plaats van haarluyder Parochie-Kerke, haar exercitie van de Roomsche Religie in alles sullen mogen doen ende hebben in de Prekers Kerke.*

Passerende't VI, VII, ende VIII. artyk.

Op't IX. is dit artikul gereformeert, aldus, te weten: *Item, sullen geen van beyde Religien in haar Kerke noch elders, om exercitie van heur Religie, eenige klokken mogen luyden, ofte eenige Kerken mogen openen, dan van 's morgens te vyf uren tot 's avonds te ses uren, ende dat men de vordere clausule van de processe sal royeeren.*

Passerende't X, mits dat men letten sal op de clausu-

le in't IX. artyk. van't eerste concept.

Op't XI. alsoo hier inne versien is by de leste Unie van de naast by gelegen Provincien, soo refereren zy hen diens aangaande tot deselve.

Omitterende't XII, XIII, en XIV. als niet gepubliceert, ende daaromme alhier niet gecorrigeert, maar gehouden voor niet geviseert.

Passerende't XV. mits daar inne brengende't XII, artyk. van't voorgaande concept, stellende niet te min't selve tot discretie van de Magistraat.

Passerende't XVI, XVII, XVIII, XIX, en XX.

Op't XXI. zyn die woorden daar inne verhaalt van de accyfen, geroeyeert en gereformeert, als in't XIX. artyk. van't eerste concept, luydende aldus: *Dat niemand; van wat Religie by zy, soo Geestelyk als Weereltlyk, hem onder dekfel van dien &c.* Welverstaande nochtans, dat soo verre die Magistraat eenige subventie van de vyf Godshuysen begeren, tot ontlastinge van de gemeene Stads lasten, dat zy heur daar inne by andere bequame middelen sullen laten vinden, in alle billikheyd ende zedelikheyd, na gelegentheid van den tyd, onvermindert haarlieder oude gerechtigheden ende privilegien.

Op't XXII. is goetgevonden, dat men het selve behoort te omiteeren, als te geheel generaal wesende, ende praediciabel haarluyder gerechtigheden.

Op't XXIII. utf. ten ware de Geestelykheyd refuseerde Justitie te doen, driemaal daar toe vermaand zynde, van veertien dagen tot veertien dagen.

Op't XXIV. utf. te roeyeren.

Passerende, XXV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX.

Op't XXXI. passerende't selve, mits daar byvoegende de clausule van verbant, in't eerste concept begrepen.

Passerende't XXXII, ende XXXIII.

Passeren XXXIV. mits voegende by de woorden, *en ook in andere diergelyke pointen.*

Passeren XXXV, en XXXVI.

IV. DECISIE, of Uytspake van zyn Excellentie den Prince van Orange, op de voorsz. Ordonnantie ende Verklaringe, in dato den 3 May MDLXXIX.

Gehoor by zyne Excellentie't rapport vanden grieven ende beswaarnissen by die van de vyf Ecclesien binnen Utrecht voorgestelt ende overgegeven, jegens d'Ordonnantie by die van de Magistraat der voorsz. Stad Utrecht, gedaan publicereen den 11. January laatstleden. Gesien mede ende hebbende nader doen examineren den inhoud der voorsz. Ordonnantie, verstaat zyne Excellentie deselfde te wesen polityk, ende sonderlinge in den tegenwoordigen tyd, d'observantie en onderhoud van dien te strecken ende te dienen totter gerustheyd der voorsz. Stad, ende alle den inwoonderen van dien, soo wel van d'ene als van d'andere Religie, genoeg conform de Religions vrede, in vele plaetsen, binnen Antwerpen en elders, niettemin en sal't IV. art. der voorsz. Ordonnantie niet worden geffectueert, dan

de saaken ten uystersten sulks vereyssende, ende dat al buyten eenige schade ofte quetsie van den Geestelykheyd, ende behoudens deselve de possessie ende't gebruyk van hare beneficien, praebenden ende fundatien, sonder dat ook van node zy vorder publicatie te doen van de XII. XIII. ende XIV. articulen, die tot noch toe niet en syn gepubliceert, ende opgehouden geweest, als wesende op den inhouden van dien genoegsaam gedisponeert en voorsien by de nadere Unie, laatst gemaakt tot Utrecht; ende belangende de accyfen in het XXI. art. geroert, en bevindt zyn Excellentie voor desen tyd (om alle oneenigheyd en ongelikheyd in den laste van der oorloge ende gemeene defensie te vermyden,) niet onreedelyk, dat die selfde lasten eenpariglyk worden gedragen by Geestelyke en Wereldlyke, by provisie, ende mits dat het selfde niet

niet getoogen worde hier namaals in consequentie, tot achterdeel van de voorz. Geestelykheyd, ofte praëjudicie van hare vrydommen en gerechtigheyd; en dat alfulks by die van de Stad, die van de Geestelykheyd verleent sal worden acte van *non praëjudicie*. Voor zoo vele aangaat 't gerief by die van den voorn. Ecclesien, of Collegien gemoveert, op 't xxii. xxiii. en xxiv. articulen der voorz. Ordonnantie, als dat sy luyden by den inhoud van dien gelædeert souden zyn, sonderling in hare ofte der Capittelen Jurisdicte, en kan syne Excellentie niet verstaan eenige Capittularen beswaart te mogen zyn, by de onderhoud van alle goede ordre, en politie, by den Magistraat opgesteld, tot bewaarnisse, verfekertheyd, en beschermenisse van die Stad, ende seer qualyk in dangereuse tyden ymand daar van geëximeert of verschoont te mogen worden. En van die van de Geestelykheyd voor schulden in 't xxiii. art. verhaalt, aangefproken te mogen worden voor die van den Gerechte der voorz. Stad, zal, omme de Justitie niet te verachten, ofte lædeeren, en de Jurisdicte van de Geestelykheyd nogtans eenigfints te conserveeren, 't voorz. art. gerestringeert worden met sekeren tyd; te weten, indien die van de Geestelykheyd binnen ses weken of twee maanden ten langsten op den aanklagte van den partye geen recht, en op 't gewysde behoorlyke executie en doen, in welken gevalle de saken by die van den voorn. Ge-

rechte zal mogen worden geëvoccert, of daar op nieuws kennisse genomen, ook van 't gewysde van de Geestelykheyd behoorlyke executie gedaan te worden. Ende sal mitsdien 't voorz. xxiv. art. effect blyven sorteeren, soo 't selfde is spreekende van den burgers en inwoonders, en syn Excellentie 't selfde verstaat van de Weereldlyken. Ten laastten, daar die van de Collegien hen schynente beklagen van het xxii. art. der voorz. Ordonnantie, wegnemende het onderscheyd tusschen die van de een en d'andere Religie, in 't confereeren van de beneficien, staten &c. 't selfde art. als tendeerende tot den meesten gerustigheyd, ook na inhoud des Religions vrede tot Antwerpen, mag niet gesegt worden eenige beswaarnisse mede te brengen voor die van de Geestelykheyd van Utrecht, te min soo die Unie tot Utrecht gemaakt, 't selfde ook voortbrengt; waaromme syn Excellentie niet en bevindt daar inne eenige reparatie ofte verandering nodig of oirbaarlyk te zyn, ten ware in alle gevallen met voorgaande advys der Geunieerden, ende Bondgenooten van de voorz. Unie, aan den welken die van de voorn. Ecclesien, in alle dese of diergelyke voorvalende swarigheden, voor 't eerste sullen moeten nemen haar recours, omme des te beter alle onverstant verhoed, en 's Lands gemeen en beste welvaart en gerustheyd in meerder eenigheyd en eendracht gevorderd te worden. Gedaan tot Antwerpen den 3 May 1579.

V. ACCOORD ende overkomste, gemaakt by den vyf Ecclesien, Magistraat, Burger-hopluyden, Bevelhebbers, en die van de Gereformeerde Religie, binnen de Stad Utrecht, om rust, vrede ende eendracht te houden onder de Gemeente der selver Stad, soo wel van d'een als d'ander Religie zynde, gepubliceert den 15 Juny MDLXXIX. mitsgaders de acte van Approbatie van syn Hoogheyd Matthias, in dato den 14 July MDLXXIX. en van zyn Excellentie den Prince van Orange, in dato den 1 August. MDLXXIX.

Alsoo men in veel Steden van dese Nederlanden dagelyks (God betert) hoe langer hoe meerder oproeren ende commotie siet opstaan en verryfen onder die gemeenten, ter oorfsake van 't misverstand dat daar is tusschen die van de Catholyke Roomsche Religie, ter eenre, ende die van de Gereformeerde Religie, ter andere tyde, gecauseert door een groote diffidentie, die sy op den anderen hebben, overmits die heymelyke en bedekte practyquen van den vyand, die dagelyks ontdekt worden, voorgestelt ende gebruykt, omme d'ingesetenen van dese Landen in twist en tweedracht te brengen, om alsoo die van d'een partye, met assistentie van de andere, ondergebracht zynde, in 't eynde, volgende 't advys van Escovedo, te bat tot zynen wille te komen, en van beyde meester te worden, om absolutelyk te mogen gebieden, ende zyn tyrannie te exerceren; ende dat der oorfsake van dese diffidentien den tiende deser maand binnen die Stad Utrecht eenige swarigheyd opgestaan was, daar door dat sekere sware insolentien in eenige Kerken bedreven zyn, ende noch meerder inconvenienten geschapen waren uyt te sullen volgen, ten ware God almachtig door zyn genade sulks verhoedet hadde. Soo is 't, dat om alle diffidentie wech te nemen, ende d'ingesetenen deser Stad, soo Geestelyk als Weereldlyk, soo wel die van d'een ende d'ander Religie zyn, van den anderen te scheyden, op dat sy voortaan rustelyk en vredelyk met den anderen mogen leven ende converferen, als goede inwoonders en ingesetenen van eene Stad toestaat ende betaamt: ende ook om te beter middel te mogen hebben die Spanjaarden, de algemeene vyand, te wederstaan, die Schout, Borgermeesteren, Schepenen ende Raden van de Stad Utrecht, naar voorgaande rype deliberatie, ende verscheyden communicatien daar op gehouden, by consent ende believen van de vyf Ecclesien of Godshuyfen binnen Utrecht, in den name van de

gemeen Geestelykheyd aldaar, ter eenre, ende van de Collonel, Capiteynen, Hopluyden ende Bevelhebbers deser Stad, in den naam van de gemene Borge-rye, mitsgaders die van de Gereformeerde Religie, ter andere zyde, ook hier op gehid 't advys van myn Heere die Prince van Orangen, Stadhouder van de Stad, Steden ende Lande van Utrecht, geordonneert ende gestatueert hebben, ordonneren ende statueren mits desen, die poincten en articulen hier na verklaart, die sy willen onverbrekelyk nagegaan ende achtervolgt te worden, op de poenen hier na verklaart, onvermindert in alle anderen poincten de Pacificatie van Gent, ende blywende de Satisfactie den Staten van Utrecht, by de Princelyke Excellentie verleent, mitsgaders de nader Unie binnen dese Stad Utrecht, den 23 January laastleden opgerecht ende gesloopen, in haar geheel ende onverkort.

I.

In den eersten, dat alle misdaden ende injurien, geschiet sedert die voorz. Pacificatie van Gent, ter cause van de Religie, soo van d'een als van d'ander zyde, sullen vergeven ende vergeten zyn, sonder dat die weder opgehaalt, eenig onderzoek daar van gedaan, of yemand achterhaalt zal mogen werden.

II.

Dat die van de Gereformeerde Religie binnen deser Stad Utrecht, sullen hebben vry ende libre exercitie van haar voorz. Religie, binnen die Kerken van de Minrebroeders, St. Jacob, die Buurkerke, ende Sint Nicolaas.

III.

Sonder dat sy gehouden sullen zyn in 't contraheren van de huwelyken, t'onderhouden die graden by den Pauselyke Rechten verboden; maar sullen den genen die den anderen bestaan tot in den derden graat, inclusive met den anderen mogen in echte vergaderen, ende sullen die kinderen uyt alfulken huwelyk gepro-